

Torah from Around the World

Dit is waarnaar de Joodse levenspraktijk streeft: doodgewone daden beleven als spirituele avonturen, het ervaren van de verborgen liefde en wijsheid in alles.

Abraham Joshua Heschel

Sjabbat 26 februari 2022/ 25 Adar I 5782, Sjabbat Sjekaliem, Wajachel, Sjemot/Exodus 35:1 - 38:20

Tanach blz. 182 - 190

2e sefer: Sjemot 30:11 - 16

Tanach blz. 172

Haftara: II Melachiem/II Koningen 12:1 - 17

Tanach blz. 762 - 763

Vertaler: Channa Kistemaker

*Commentaar: **Rabbijn Reuven Greenvald** is leider van het "Een jaar in Israël programma" van het Hebrew Union College in Jerusalem.*

Oorspronkelijke Engelse tekst: <https://reformjudaism.org/learning/torah-study/torah-commentary/unique-contributions-women-and-men-are-all-needed>

De unieke bijdragen van vrouwen en mannen zijn allemaal nodig

Volgens de Ramban (Rabbi Mosje ben Nachman, ofwel Nachmanides; 1194-1270) moet de sidra van deze week, Wajachel, gezien worden als de noodzakelijke verzoening tussen het Jisraëlitische volk aan de ene kant, en God en Mosjé aan de andere kant, na de rampzalige toestand met het Gouden Kalf. De Ramban leest de openingszin - "Mosjé riep de hele gemeenschap van Jisraëel bijeen" (Sjemot/Exodus 35:1), als stond er dat Mosjé de gemeenschap opnieuw opbouwde en heelde door allen erbij te betrekken:

De uitdrukking "de hele gemeenschap van Jisraëel" omvat de mannen en de vrouwen, want allen schonken aan het werk van de Tabernakel ... na het breken van de stenen tafelen, en nadat hij [Mosjé] de sluier op zijn gezicht had gelegd (Sjemot 34:33) ... beval [hij] opnieuw dat het volk bijeen moest komen, waarna de hele gemeenschap zich bij hem verzamelde - mannen, vrouwen en kinderen. (Ramban op Sjemot 35:1)

De Ramban onderstreept de diepgaande reparatie die nodig is om te zorgen dat het hele volk verder kan gaan door zich het herstel van goddelijke zorg voor te stellen die de genezing bewerkstelligt:

Want doordat de Heilige, gezegend zij Hij, zich met hen verzoende en Mosjé het tweede stel stenen tafelen gaf, en ook een nieuw verbond sloot dat God in hun midden zou gaan, keerde Hij terug naar Zijn eerdere relatie met hen, en naar de liefde van hun 'huwelijk' [zie Jeremia 2:2]. (ibid., Ramban)

Terwijl Mosjé dit vernieuwde volk samenbrengt om hun talenten, eigendommen en energie te wijden aan de bouw van de Tabernakel en de Tent van Ontmoeting - "Alle vaklieden moeten zich melden, om alles te maken waartoe de Eeuwige opdracht heeft gegeven" (Sjemot 35 :10) – is het de unieke rol van vrouwen die ongebruikelijke nadruk krijgt vanwege het feit dat zij erbij betrokken worden. Terwijl "alle" in de Tora soms alleen mannen lijkt te omvatten, noemt de tekst hier drie keer mannen en vrouwen samen (Sjemot 35:22, 29; 36:6), en vrouwen afzonderlijk in twee zinnen (Sjemot 35: 25-26).

Vanuit strikt literair oogpunt maken vrouwen eenvoudigweg hun schijnbaar onvrijwillige deelname aan de bouw van het Gouden Kalf goed (zie Sjemot 32:2-3). Maar de Joodse uitlegkundige traditie, bekend als de *midrasj*, zoekt naar de spirituele gevoelswaarde van wat vrouwen in deze sidra doen.

Een van de manieren waarop de midrasj de grenzen van de Tora-tekst verruimt, is door ongebruikelijke grammaticale constructies creatief te interpreteren. Een voorbeeld is te vinden in de eerste vermelding van vrouwen samen met mannen in deze passage:

En ieder die daartoe van harte bereid was, kwam bij Mosjé terug met een geschenk voor de Eeuwige als bijdrage voor de vervaardiging van de ontmoetingstent, de inrichting daarvan of de heilige kleding. Alle mannen en vrouwen die bereid waren de Eeuwige iets van goud af te staan, kwamen sierspelden, neusringen, vingerringen, halssieraden en allerlei andere gouden voorwerpen brengen. (Sjemot 35:21-22)

Bij nader onderzoek zien we dat "mannen en vrouwen ... kwamen" (vs. 22) is hoe de Tanach vertaling een ongewone formulering gladstrijkt. In plaats van *ha-anasjiem ve-hanasjiem* ("mannen en vrouwen"), is het Hebreeuws *ha-anasjiem al hanasjiem*: "de mannen bovenop de vrouwen" of "de mannen door de vrouwen".

Een midrasj leest dit als een fysieke beschrijving van de gretigheid van de Jisraëlieten, ongeacht geslacht. Het woord *al* wordt opgevat als de Engelse uitdrukking "bovenop elkaar zitten of staan":

En ze kwamen zowel mannen als vrouwen (ibid., vers 22); dat wil zeggen, in hun gretigheid drukten ze tegen elkaar aan. De mannen en vrouwen kwamen als een enorme menigte toen ze hun geschenken brachten... (Tanchoema, Pekoedee 11:2)

Twee belangrijke middeleeuwse commentatoren, Rasji (Rabbi Sjloomo ben Jitschak; 1040-1105) en de Ramban kiezen ervoor dat het voorzetsel *al* betekent "door" of "in aanvulling op". Daarbij zien beide commentatoren dat vrouwen hier leiders zijn. Rasji interpreteert dit vers als "de mannen door de vrouwen" zodat het betekent dat vrouwen het voortouw namen en mannen hun voorbeeld volgden. De Ramban interpreteert het voorzetsel *al* niet als "door" of "boven" maar als "in aanvulling op" - de mannen kwamen als toegift na de vrouwen; de vrouwen waren van primair belang omdat ze meer sieraden hadden om bij te dragen. (Ramban op Sjemot 35:22)

Een paar verzen verderop in dit hoofdstuk worden vrouwen genoemd zonder mannen, verwijzend naar hun vaardigheid in een ambacht dat doorgaans wordt geassocieerd met vrouwen in traditionele samenlevingen:

Vrouwen die de kunst van het spinnen verstonden, sponnen eigenhandig blauwpurperen, roodpurperen en karmozijnrode wol en fijn linnen garen en stonden dat af. Andere vrouwen, die dat graag deden en er bedreven in waren, sponnen geitenhaar. (Sjemot 35:25-26)

De Talmoed merkt een onderscheid op tussen de materialen in de twee verzen en in de beschrijving van vrouwen in elk ervan. In het tweede vers hebben de vrouwen hier meer vaardigheid, maar de kwaliteit van het materiaal is niet zo voortreffelijk. Zo leert de Talmoed dat het gesponnen geitenhaar een prominentere plaats kreeg in de gordijnen van de ontmoetingstent (Babylonische Talmoed, Sjabbat 99a). Door het voorbeeld van vrouwen worden we eraan herinnerd dat de God van Jisraël de voorkeur geeft aan de meest bescheiden offers, die met de meest oprechte bedoeling komen.

Voortbouwend op deze les uit de Talmoed, zou ik willen beweren dat het verheffen van bescheiden geschenken gaat over het waarderen van individuen en hun bijdragen - er zijn individuen nodig, samen met hun leiders om iets belangrijks tot stand te brengen. Dit idee wordt prachtig verwoord door de vroege zionistische dichteres Rachel Bluwstein (1890-1931) in haar iconische Hebreeuwse gedicht "Naar mijn land" (*El Artzi*). Gewoonlijk bekend met alleen haar voornaam, werden Rachels plannen om fysiek bij te dragen aan de vernieuwing van het Joodse leven in Eretz Jisraël door middel van landbouw verijdeld door een chronische ziekte. Terwijl ze zich afvroeg wat de waarde was van haar eigen culturele bijdragen aan de hervestiging van Joden in hun oude thuisland, liet Rachel ons dit poëtische geschenk na - een schijnbaar pretentieloos gedicht dat al generaties lang geliefd is sinds haar vroege dood:

Ik heb je niet bezongen, mijn land,
geen glorie aan je naam gebracht,
met de grote daden van een held (...)
Bescheiden zijn de geschenken die ik je breng (...)
Niets dan het losbreken in een lied
op een dag dat het licht opvlamt,
slechts een stille traan
voor jouw armoede.

(Er zijn twee prachtige toonzettingen van dit gedicht online te vinden. Een wordt gezongen door de Israëliische volkszanger, [Netanela](#) (geb.1953) op muziek van de componist Yehuda Sharett (1901-1979). De andere is een [art-songversie](#) van de prominente Israëliische componist Mordechai Zeira).